

навчання іноземної мови, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості студентів, виявляє їхній потенціал, розвиває самостійність та впевненість у своїх здібностях.

**Ключові слова:** диференційоване навчання, диференційований підхід, індивідуальний підхід, диференціація, освітні технології, методи навчання, професійно-зорієнтована іноземна мова, особистісно-зорієнтоване навчання.

**Коваленко О. А., Конопляник Л. Н. Дифференциальный подход в обучении иностранному языку**

Статья посвящена реализации дифференцированного обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях. Автор обосновывает принципы дифференциального обучения как образовательной технологии для обучения будущих специалистов технической специальности; формы и средства дифференцированного обучения; обращает внимание на некоторые особенности применения дифференцированного обучения для студентов технических специальностей; характеризует методы обучения и способы, которые могут быть использованы при изучении профессионально-ориентированного иностранного языка. В статье указаны различия между индивидуализацией и дифференциацией, перечислены преимущества различного подхода к преподаванию для студентов и преподавателей высших учебных заведений в процессе изучения иностранного языка.

Процессы глобализации и европейской интеграции, установление международных деловых контактов между украинскими специалистами и коллегами из разных стран поднимают потребность в высококвалифицированных профессионалах, которые свободно общаются на иностранном языке. Поэтому конкурентоспособность современного специалиста определяется не только его квалификацией в профессиональной сфере, но и уровнем знания иностранного языка.

В связи с этим ведется поиск путей повышения эффективности обучения в техническом университете, где объективным условием педагогического процесса является наличие многоуровневых групп. Преподаватели иностранного языка в технических университетах постоянно сталкиваются с проблемой организации учебной работы на многоуровневом лингвистическом обучении в течение первого года обучения студентов. Различия в языковой подготовке студентов приводят к необходимости дифференцированного обучения иностранному языку, который позволяет учитывать индивидуальные особенности учащихся, раскрывает их потенциал, развивает самостоятельность и уверенность в своих способностях.

**Ключевые слова:** дифференцированное обучение, дифференцированный подход, дифференциация, индивидуальный подход, образовательные технологии, методы обучения, профессионально-ориентированный иностранный язык, личностный подход обучения.

УДК 140.8:616-051

Ковтун О. М.

## ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

У статті здійснено експлікацію деонтології як складника етичного вчення, що зумовлює осмислення моральних засад людського існування крізь призму феноменів обов'язку, імперативності, категоричності та орієнтації на належне.

У контексті теоретичного аналізу вітчизняних та зарубіжних досліджень етико-деонтологічних регламентацій, визначено роль та місце деонтологічного підходу у формуванні світоглядної культури майбутніх медичних сестер. Висвітлено морально-етичний вимір особистісного становлення фахівців медсестринської справи в контексті співвідношення «медичний працівник – пацієнт» у проблемному полі медичної практики.

Крізь призму розгляду особливостей функціонування деонтологічного підходу в медичній діяльності, простежено механізми формування особистісних засад майбутніх медичних сестер, що сприяють морально-етичному функціонуванню фахівця в процесі надання кваліфікованої допомоги.

Розкрито етико-деонтологічне підґрунтя формування морально-духовних компонентів світоглядної культури особистості в площині здійснення професійної медичної допомоги людині, яка страждає.

**Ключові слова:** деонтологія, етика, професійна етика, мораль, світогляд, світоглядна культура, особистість, медсестринська справа, медична допомога.

У сучасних умовах трансформаційних зрушень світоглядної й культурної парадигми, деструкції традиційних ціннісних орієнтирів, ідеалів та сенсів вагомого значення набуває проблема моральнісного буття людини у світі. Вона особливо посилюється в періоди соціокультурної нестабільності та кризових ситуацій, зумовлюючи посилений інтерес до питань духовно-моральнісних параметрів функціонування людської суб'єктивності, в межах яких особливе місце займає деонтологічний підхід.

Саме етично-деонтологічна спрямованість на обов'язкове та належне засвідчує широке використання вихідних моральних засад деонтології у сфері професійної етики, зокрема медичної. Тому в проблемній площині затребуваності молодшого медперсоналу на міжнародному ринку праці гостро постає питання не тільки функціонально-прагматичної, але і якісної морально-етичної підготовки медичних сестер. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання виявлення ролі та місця деонтологічного підходу у формуванні світоглядної культури майбутніх медичних сестер.

До проблем професійної етики медичних сестер уперше звертаються такі вчені: відомий хірург М. Пирогов та засновниця першої школи сестер милосердя, автор сестринської клятви Ф. Натінгейл. Окреслена тематика стає об'єктом дослідження таких учених: І. Бежа, Ю. Віленського, Н. Касевич, Н. Кондрашової, В. Москаленко, Н. Пасечко, М. Попова, В. Семиченко, І. Сенюти, Л. Хоружої. Відповідні аспекти гуманізації процесу підготовки медичного персоналу набувають експлікації в наукових розвідках О. Алексеєнко, Р. Глаголь, В. Звягіна, Н. Зінченко, В. Кравченко, М. Кривоносова, Л. Кустарьової, М. Микаліна, Є. Николишиної, Т. Петрушанко, А. Циганенко, Р. Сабадишин та ін. Водночас питання медичної деонтології всебічно висвітлювали Є. Вагнер, М. Васильєва, В. Вербицький, О. Грандо, О. Громов, Ю. Кундієв, Л. Переймибіда, В. Петровський, Л. Пиріг, Є. Чазов, І. Шамов, Г. Царедворцев.

Мета статті – на основі аналітичного огляду теоретико-методологічного дискурсу визначити сутнісний зміст деонтологічного підходу та виявити його роль у формуванні світоглядної культури в процесі виховання і навчання майбутніх медичних сестер. У цьому контексті поставимо завдання розкрити етико-деонтологічне підґрунтя формування морально-духовних компонентів світоглядної культури особистості у проблемному полі надання професійної медичної допомоги людині, яка страждає.

Одним із стратегічних напрямів медичної реформи в Україні є підвищення рівня компетенції медичного персоналу. Так, як підкреслюють зарубіжні вчені А. Хуторський та В. Краєвський, «поняття компетентності містить не тільки когнітивну й операційно-технологічну складові, але й мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову [19, с. 3–10]. Окрім знання й уміння, поняття компетентності включає й загальну культуру особистості, світогляд, систему цінностей, що формуються під впливом соціального середовища (сім'ї, друзів, робочого колективу). А отже, компетентність перебуває в тісному взаємозв'язку та взаємодії з проблемою світоглядної культури особистості.

Професійна компетентність медичної сестри – це комплекс професійних знань, умінь і навичок, особистісно-професійних якостей, які зумовлюють здатність виконувати функціональні обов'язки на основі кваліфікаційних вимог і морально-етичних норм. Тоді як світоглядна культура постає компонентом загальної культури особистості та елементом духовності, що значною мірою визначає ціннісні орієнтири, які окреслюють шляхи змістовного наповнення життєдіяльності суб'єкта та способу його існування. Поняття «світоглядна культура» охоплює весь спектр визначень – «світогляд» та «культура». Це принципово нове утворення, яке не тільки виражає споглядальне сприйняття світу, а й зумовлює його дійове засвоєння, перетворювальне й творче ставлення до світу, реалізацію цього ставлення на всіх рівнях соціального самовираження. Із позицій гуманістичного виховання, пріоритетними у формуванні світоглядної культури виступають такі індивідуально-особистісні якості: естетичні погляди і вподобання людини, система морально-етичних принципів, норм і переконань, психологічні установки та орієнтації щодо життєвих цінностей, цілей і засобів їх досягнення, методи поведінки та дій.

У зв'язку з цим, надзвичайно конструктивним для осмислення особливостей формування світоглядної культури майбутніх медичних сестер в умовах навчально-виховного процесу в коледжах є апеляція до морально-етичної домінанти деонтологічного підходу, адже характерною особливістю феномена деонтології постає орієнтація на належне.

Варто зауважити, що деонтологія є вагомим складником етичного вчення, що зумовлює осмислення моральнісних засад людського існування крізь призму феноменів обов'язку, імперативності, категоричності та спрямованості на належне. У медичній сфері діяльності вона витлумачується як вчення про принципи поведінки медпрацівників із метою забезпечення максимальної користі для хворого, їх професійні обов'язки й організацію лікувально-діагностичного процесу [4, с. 232].

Саме деонтологічний підхід передбачає підвищення рівня професійно-етичної культури і професійно значущих психологічних якостей. Адже в сучасних умовах глобалізаційних процесів і розвитку високих технологій медична сестра повинна бути освіченою, здатною до самовдосконалення, свідомою в галузях політики, економіки, психології, екології.

Водночас майбутньому медичному працівникові необхідно засвоювати правила внутрішньої й зовнішньої культури поведінки. Внутрішня полягає в добросовісному ставленні до функціональних обов'язків, дотриманні трудової дисципліни, бережному ставленні до приватної та суспільної власності, корпоративної солідарності та дружелюбності. Тоді як внутрішня культура акцентує увагу на манерах, культурі мовлення, зовнішньому вигляді, стриманості, чистоті, ввічливості тощо.

Водночас досить важливим є те, щоб пацієнт побачив у медичній сестрі найвагоміші вищі моральні якості, зокрема милосердя, співчуття, чесність, благородність, здатність до самопожертви. Для багатьох поколінь білий сестринський халат – сертифікат порядності та зразковості.

Тому формування світоглядної культури медичної сестри передбачає об'єднання професійної бездоганності із високими моральними рисами громадянина, патріота, всебічно розвинутою, ерудованою, соціально активною особистістю, що прагне до самовдосконалення й самореалізації, виховання добросовісності, відповідальності й високої духовності [12].

Натомість сучасні політичні реалії в країні та світі актуалізують проблему внутрішнього протистояння між почуттям патріотизму й професійним обов'язком. Поділ на «своїх» та «чужих» має бути не припустимим для медичного працівника, не тільки виходячи з вимог Женевської декларації («...я не дозволю, щоб

релігія, націоналізм, расизм, політика чи соціальне положення впливали на виконання мого обов'язку...» [8]), але за внутрішніми переконаннями. У цьому аспекті значення деонтологічного підходу до проблеми формування світоглядної культури медичних сестер неоціненне.

Тому такі необхідні морально-етичні риси, як доброта, милосердя, співчуття повинні не нав'язуватись, а стати невід'ємною частиною світогляду, духовним змістом, життєвою цінністю, потребою, яку людина реалізує всіма своїми вчинками й поведінкою.

Як бачимо, формування деонтологічного світогляду в майбутніх медичних сестер передбачає виховання відповідних переконань, які за своїм змістом виявляються відтворенням потреб особистості, виробляються в процесі самостійних роздумів, є усвідомленням суспільної значимості професійної діяльності особистості. Водночас не потрібно ігнорувати індивідуальні особливості та неординарне ставлення до світу. Адже психологічною специфікою формування переконань є індивідуальна неповторність процесу самовиховання. Так, для інтровертних натур – це поглиблений, прихований від сторонніх осіб самоаналіз; для натур екстравертного складу – емоційно насичені зовнішні прояви внутрішньої, духовної роботи думок і почуттів [8].

Зокрема, проведені наукові дослідження М. Попаль та І. Галян щодо психологічних умов становлення професійної компетентності майбутніх медичних сестер показують низку психологічних протипоказань для оволодіння медичною спеціальністю: прагнення до збереження особистого спокою, байдужість, неуважність, безвідповідальність, а також низький рівень професійно необхідних якостей [15].

Водночас не сумісними з медичною професією є цинізм, халатність, відсутність самоконтролю та самокритики, самовпевненість та гордість [7].

Спираючись на досвід європейської медицини, можна стверджувати, що у світогляді майбутньої медичної сестри повинні бути зафіксовані такі ціннісні установки:

- пацієнт – людина, особистість, а не організм або система органів;
- допомога пацієнту – це спосіб забезпечення прав і свобод особистості;
- фундаментальними принципами медичної деонтології є автономність індивіда, свобода волі і вибору, інформаційна згода;
- від медичної сестри вимагається особливий творчий, диференційний, гуманний підхід, орієнтований на пацієнта

Так, на думку апологетів «пацієнтоцентричного» підходу М. Левіна, Д. Орема, І. Орландо, в основу ціннісної системи відносин «медична сестра – пацієнт» покладено два фундаментальних морально-етичних імперативи західноєвропейського суспільства, а саме: «святість людського життя» та «позбавлення пацієнта від страждань». Саме тому підготовка медичних сестер для цієї моделі містить вивчення гуманітарних дисциплін поряд із природно-науковими, серед яких істотне місце займають психологія та педагогіка. Представники окресленого підходу вважають, що таке навчання в майбутньому забезпечить легкість роботи з пацієнтами за рахунок уміння враховувати у своїй діяльності вплив на ціннісні установки особистості її соціально-культурних, історичних, етнічних і релігійних особливостей. Тут значне місце займають гуманістичні цінності з орієнтацією на визнання цілісності людської особистості та її емпатійне сприйняття.

Утім, не зважаючи на низку позитивних характеристик «пацієнтоцентричної» концепції, варто враховувати певні перестороги, які виникають у розвитку відносин «медична сестра – пацієнт».

По-перше, принцип безумовного прийняття соціальних цінностей пацієнта приховує загрозу непередбачуваних наслідків у разі прийняття рішень, шкідливих для здоров'я і особистості пацієнта.

По-друге, секуляризовані ліберальні принципи прав і свобод людини породжують гіперболізацію цінностей індивідуалізму.

У цьому контексті пошук вирішення проблем дає початок подальшому уточненню поглядів на сутність сестринської справи. Так, завдячуючи поширенню на початку ХХІ століття в культурі й медицині філософії постмодернізму, людина, як стверджує К. Томпкінс, сприймається не як ізольована істота, а як частина творення світу, органічна складова суспільства, яка, будучи включеною в ціле, знаходиться з ним в співвідношеннях взаємозалежності. Тобто повертається визнання триєдності духу, душі й тіла людини, внаслідок чого відбувається зближення природничо-наукових і гуманітарних дисциплін, взаємопроникнення їх методологій. І саме в медицині, де центром цього зближення є людина, означений процес видно найчіткіше.

Тут пріоритетним стає взаємодія учасників лікувального процесу, що реалізується крізь призму догляду за хворими, турботу та співучасть. "Ethics of care" – етика турботи, догляду має на увазі встановлення діалогічних відносин, заснованих на особистісних цінностях як медичного працівника, так і пацієнта. Базовими інтегративними цінностями в діалогічних відносинах є життя в його екзистенційному вимірі. Надання життю статусу цінності не тільки стає регулятором моральних підходів в медицині, але і вносить у міжособистісні відносини складні філософські проблеми сенсу життя та взаємовідносин з іншими людьми. Окреслені проблеми знаходяться в компетенції гуманітарної психології, яка стає невід'ємним компонентом медичної освіти.

У зрізі таких підходів дослідження Дж. Фоссет виявила різні погляди на психологічний та етичний аспект розуміння діалогу в різноманітних теоретичних концепціях сестринської справи. Так, секуляризована модель Х. Пеплау – діалог як соціально-психологічний феномен й психологічна підготовка, що зводиться до засад класичних методів психотерапії (колективної, сімейної та ін.).

Інші зарубіжні вчені (М. Роджерс, Дж. Уотсон, та М. Ньюмен), наполягаючи на духовності людини, пропонують езотеричний підхід, що включає методи пізнання та вираження себе через експресивні методики й практики. Однак, на думку К. Томпкінса, без вирішення проблем розвитку ціннісного відношення до життя, езотеричний напрямок залишається маргіналізованим. Тоді як позиція Н. Ноддінгс полягає у зверненні до традиційних релігій – оберегів вічних істин, адже «сучасне західне суспільство, відмовившись від християнства як способу життя, світосприйняття, світогляду, досить часто виявляється неспроможним у становленні зацікавленого, співчутливого ставлення до людини» [13, с. 158].

У цьому плані гуманітарна психологія здатна перевести розмову про духовність і мораль на мову науки й, повертаючи людину до традицій, розширює горизонт, за яким «життя стає чимось більшим, ніж тільки мораллю і енерго-інформаційним континуумом» [13]. Тому, незалежно від уподобань у виборі концепції відносин «медична сестра – пацієнт», пріоритетними залишаються такі категорії медичної етики: відповідальність, совість, честь, гідність, такт, сенс життя, щастя людини.

Саме в контексті тематики нашої статті зазначені категорії варто розглядати світоглядними цінностями, засвоєнню яких сприяє деонтологічний підхід, що зумовлює формування світоглядної культури. Становленню світоглядної культури медичних сестер також сприяє ефективність виховної роботи навчальних закладів, виробничої практики, цілеспрямованої роботи викладацького складу, взаємодії із соціальними інститутами (сім'я, медичні заклади, неформальні об'єднання студентської молоді, культурні заклади) [15; 17].

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників та науковців дає уявлення про структуру деонтологічного світогляду, який складає сукупність таких компонентів:

- когнітивного (знання, уміння, навички);
- аксіологічного (професійно-етичні цінності);
- мотиваційного (інтерес до керування морально-етичними нормами в майбутній професійній діяльності);
- особистісно-рефлексивного (морально-етичні переконання);
- поведінкового (реалізація деонтологічного світогляду в практичній діяльності медичної сестри).

Формування світоглядної культури майбутньої медичної сестри, виступаючи невід'ємною частиною навчально-виховного процесу профільних навчальних закладів, передбачає:

- розширення гуманітарного сегменту в змісті навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх медичних сестер із метою формування деонтологічних знань, умінь, навичок;
- упровадження в навчальний процес медичних коледжів інноваційних інтерактивних форм та методів навчання, орієнтованих на фіксацію деонтологічної поведінки майбутніх медичних сестер;
- активізацію позааудиторної, самостійної, творчої роботи, організацію культурного дозвілля, залучення майбутніх медичних сестер до волонтерської та громадської діяльності з метою формування мотиваційно-ціннісного компоненту світогляду.

У сучасних умовах праці роль медичних сестер непинно зростає, адже вони працюють зі складною технікою, виконують відповідальні маніпуляції. Тому майбутнім медичним працівникам потрібно вдосконалювати свої знання та практичні навички на рівні сучасної медицини, бути компетентними не тільки в медичних питаннях загалом, але й у сфері медичної етики та її деонтологічних вимірів.

Таким чином, здійснений теоретико-методологічний аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень етико-деонтологічних регламентацій уможливорює визначення ролі та місця деонтологічного підходу у формуванні світоглядної культури майбутніх медичних сестер. Показано, що проблеми особистісного становлення фахівців медсестринської справи в контексті співвідношення «медичний працівник – пацієнт» потребує етико-деонтологічного підґрунтя щодо формування морально-духовних компонентів світоглядної культури медичних працівників у площині надання професійної медичної допомоги людині, яка страждає.

#### *Використана література:*

1. Беденко-Зваридчук О. Культура поведінки та етика взаємовідносин у роботі медичної сестри / О. Беденко-Зваридчук // Журнал головної медичної сестри. – 2012. – № 2. – С. 16-23.
2. Билибин А. О клиническом мышлении (философско-деонтологический очерк) [монография] / А. Билибин, Г. Царегородцев. – Москва : «Медицина». – 1973. – 168 с.
3. Вайль С. Некоторые вопросы врачебной деонтологии / С. Вайль. – Ленинград : МЕДГИЗ Лен. отд. – 1962. – 27 с.
4. Верхратський С. Історія медицини / С. Верхратський. – Київ : Здоров'я. – 2011. – 352 с.
5. Вітенко І. Основи загальної і медичної психології: навч. пос. / І. Вітенко, Л. Дутка, Л. Зименковська. – К. : «Вища школа», 1991. – 271 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. Гончаренко. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 550 с.
7. Гуманизм и антигуманизм в медицине : Методические разработки для студентов по врачебной этике / составители И. Косарев, В. Новодранова. – Москва : ММИ имени Сеченова, 1984. – 106 с.
8. Деонтология в медицине: в 2-х томах // под редакцией Б. Петровского. – Москва : «Медицина», 1988. – Том 1. – 352 с.
9. Женеvська декларація всесвітньої медичної асоціації // Донецький національний медичний університет [Електронний ресурс]. – 2005–2016. – Режим доступу : <http://www.dsmu.edu.ua/zhurnali-donmu/267-zagalni-vidomosti/3421-zhenevska-deklaratsiya>

10. Зязюн І. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи. : [монографія]. – Київ : Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10–18.
11. Каган М. Философская теория ценности / М. Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1997 – 205 с.
12. Касевич Н. Медсестринська етика і деонтологія: Підручник / Н. Касевич. – 2-ге видання. – Київ : ВСВ «Медицина», 2010. – 200 с.
13. Коренюгина Т. Ю. Развитие представлений о психологических и этических аспектах сестринского дела / Т. Коренюгина // Вопросы психологии. – 2007. – № 6. – С. 153–160.
14. Колісник–Гуменюк Ю. Концептуальні основи формування професійно-етичної культури майбутніх медиків / Ю. Колісник–Гуменюк // Педагогіка і психологія освіти. – 2011. – № 5. – С. 23–32.
15. Попіль М., Галян І. Психологічні умови становлення професійної ідентичності майбутніх медсестер / М. Попіль, І. Галян // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Психологічна» : [збірник наукових праць / гол. ред. В. Ортинський]. – Львів : ЛьвДУВС. 2008. – Вип. 1. – С. 130–141.
16. Переймибіда Л. Організаційні засади діяльності педагогічного колективу з розвитку деонтологічної культури учнів медичного ліцею : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Л. Преймибіда. – К. : Київ. нац. ун-т імені Т.Г. Шевченка, 2008. – 18 с.
17. Плахотнік А. Формування моральної культури засобами мистецтва в процесі підготовки лікарів / А. Плахотнік // Сучасні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних медичних та фармацевтичних закладах України: матеріали доповідей науково-методичної конференції. – Луганськ, 2000. – 279 с.
18. Пономаренко О. Формування професійно-етичної культури соціального педагога: автореф. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» // О. Пономаренко. – Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 20 с.
19. Хуторської А. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах / А. Хуторской, А. Краевский // Педагогика. – 2003. – № 3. – С. 3-10.

#### References:

1. Bedenko-Zvarydchuk O. Kultura povedinky ta etyka vzaiemovidnosyn u roboti medychnoi sestry / O. Bedenko-Zvarydchuk // Zhurnal holovnoi medychnoi sestry – 2012. – № 2 /zhovten/. – S. 16–23.
2. Bylybyn A. F., Tsarehorodtsev H. Y. O klynycheskom myshlennyu (fylosofsko – deontolohycheskyi ocherk) [monohrafiya] / A. F. Bylybyn, H. Y. Tsarehorodtsev. – Moscow : «Medytsyna». – 1973. – 168 s.
3. Vail S. S. Nekotorye voprosy vrachebnoi deontolohyy / prof. S. S. Vail. – Lenynhrad : MEDHYZ Len. otd. – 1962. – 27 s.
4. Verkhratskyi . Istoriia medytsyny / Verkhratskyi . – Kyiv : Zdorovia. – 2011. – 352 s.
5. Vitenko I. S. Osnovy zahalnoi i medychnoi psykholohii: Navch. pos. / I.S. Vitenko, L.M. Dutka, L. Ya. Zymenkovska. – K. : «Vyshcha shkola», 1991. – 271 s.
6. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichni entsyklopedychnyi slovnyk / S. U. Honcharenko. – Rivne: Volynski oberehy, 2011. – 550 s.
7. Humanizm y antyhumanizm v medytsyne.: Metodycheskye razrabotky dlia studentov po vrachebnoi etyke. / sostavytely: Y. Y Kosarev, V. F. Novodranova. – Moscow : MMY ym. Sechenova, 1984. – 106 s.
8. Deontolohiya v medytsyne // pod redaktsyei ak. B. V. Petrovskoho. Moscow : «Medytsyna», 1988. – v 2-kh tomakh. – Tom 1. – 352 s.
9. Zhenevska deklaratsiia vsesvitnoi medychnoi asotsiatsii // Donetskyyi natsionalnyi medychnyi universytet [Elektronnyi resurs]. – 2005. – 2016 . – Rezhym dostupu : <http://www.dsmu.edu.ua/zhurnali-donnu/267-zagalni-vidomosti/3421-zhenevska-deklaratsiia>
10. Ziazun I. A. Filosofia postupu i prohnozu osvitnoi systemy / I. A. Ziazun // Pedahohichna maisternist: problemy, poshuky, perspektyvy. : [monohrafiia] – Kyiv : Hlukhiv: RVV HDPU, 2005. – S. 10–18.
11. Kahan M. S. Fylosofskaia teoriya tsennosti / M. S. Kahan. – St. Petersburg : TOO TK «Petropolys», 1997 – 205 s.
12. Kasevych N. M. Medsestrynska etyka i deontolohiia: Pidruchnyk / N. M. Kasevych. – 2 – he vydannia. – K. : VSV «Medytsyna», 2010. – 200 s.
13. Koreniuhyina T. Yu. Razvytye predstavleni o psykholohycheskykh y etycheskykh aspektakh sestrynskoho dela / T. Yu. Koreniuhyina // Vopr. psykholohyy. 2007. – № 6. – S. 153–160.
14. Kolisnyk-Humeniuk Yu. I. Kontseptualni osnovy formuvannia profesiino – etychnoi kultury maibutnikh medykyv / Yuliia Kolisnyk-Humeniuk // Pedahohika i psykholohiia osvity. – 2011. – № 5. – S. 23 –32.
15. Popil M. I., Halian I. M. Psykholohichni umovy stanovlennia profesiinoi identychnosti maibutnikh medsester / M. I Popil, I. M. Halian // Naukovyi visnyk Lvivskoho derzh. universytetu vnutrishnikh sprav. Seriia psykholohichna: [zbirnyk naukovykh prats / hol. red. V. L. Ortynskyyi]. – Lviv : LvDUVS. 2008. – Vyp. 1. – S. 130–141.
16. Pereimybida L. V. Orhanizatsiini zasady diialnosti pedahohichnoho kolektyvu z roz- vytku deontolohichnoi kultury uchniv medychnoho litseiu : avtoref. dys. ... kand. pед. наук: 13.00.01 / L. V. Preimybida. – Kyiv : Kyiv. nats. un-t imeni T. H. Shevchenka, 2008. – 18 s.
17. Plakhotnik A. M. Formuvannia moralnoi kultury zasobamy mystetstva v prtsesi pidhotovky likariv / A. M. Plakhotnik // Suchasni problemy pidhotovky fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh medychnykh ta farmatsevtichnykh zakladakh Ukrainy: materialy dopovidei naukovo-metodychnoi konferentsii. – Luhansk, 2000. – 279 s.
18. Ponomarenko O. V. Formuvannia profesiino – etychnoi kultury sotsialnoho pedahoha: avtoref. na zdobuttia nauk. stupenia kand. pед. наук: spets. 13.00.05 «Sotsialna pedahohika» // O. V. Ponomarenko – Kyiv : Nats. pед. un-t im. M. P. Drahoanova, 2001. – 20 s.
19. Khutorskoi A. V. Predmetnoe y obshchepredmetnoe v obrazovatelnykh standartakh / A. V. Khutorskoi, A. V. Kraevskyyi // Pedahohyka. – 2003. – № 3. – S. 3-10.

#### **Ковтун О. Н. Деонтологический подход и его роль в формировании мировоззренческой культуры будущих медицинских сестер**

*В статье осуществлено экспликацию деонтологии как весомой составляющей этического учения, что обуславливает осмысление нравственных оснований человеческого существования сквозь призму феноменов обязанности, императивности, категоричности и ориентации на должное.*

*В контексте теоретического анализа отечественных и зарубежных исследований этико-деонтологических регламентаций, определено роль и место деонтологического подхода в формировании мировоззренческой культуры будущих медицинских сестер. Освещены морально-этические измерения личностного становления специалистов медсестринского дела в контексте соотношения «медицинский работник – пациент» в проблемном поле медицинской практики.*

*Сквозь призму рассмотрения особенностей функционирования деонтологического подхода в медицинской деятельности, отслежено механизмы формирования личностных основ будущих медицинских сестер, способствующих морально-нравственному функционированию специалиста в процессе оказания квалифицированной помощи.*

*Раскрыты этико-деонтологические основания формирования нравственно-духовных компонентов мировоззренческой культуры личности в плоскости осуществления профессиональной медицинской помощи страдающему человеку.*

**Ключевые слова:** деонтология, этика, профессиональная этика, мораль, мировоззрение, мировоззренческая культура, личность, медсестринское дело, медицинская помощь.

***Kovtun O. M. Deontological approach and its role in the formation of the global culture of future medical settlements***

*An important component of the ethical doctrine has been made in the article as an explication of deontology, which determines the understanding of the moral principles of human existence through the prism of the phenomena of duty, imperative, categorical, and orientation to the proper.*

*In the context of theoretical analysis of domestic and foreign studies of ethical and deontological regulations, the role and place of the deontological approach in shaping the outlook culture of future nurses is determined. The moral and ethical dimension of the personal formation of nursing specialists is highlighted in the context of the ratio between the medical worker and the patient in the problem field of medical practice.*

*Through the prism of the consideration of the peculiarities of the functioning of the deontological approach in medical activity, mechanisms for the formation of the personal foundations of future nurses, which contribute to the moral and ethical functioning of a specialist in the process of providing qualified assistance, are monitored.*

*The ethical and deontological basis of the formation of the moral and spiritual components of the worldview of a personality culture in the area of the implementation of professional medical aid to the suffering person is revealed.*

**Key words:** deontology, ethics, professional ethics, morality, worldview, outlook culture, personality, nursing, medical aid.

УДК 371.124:7.071.2

Корчагіна Г. С.

**РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ УМІНЬ  
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА  
В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

*У статті розкрито значення інструментально-виконавської підготовки для формування інтелектуально-творчих умінь майбутніх вчителів музичного мистецтва. На підставі аналізу вітчизняних та закордонних наукових праць встановлено, що в процесі підготовки вчителів музичного мистецтва вагоме місце належить предметам інструментально-виконавського спрямування.*

*Автор підкреслює, що необхідною умовою формування інтелектуально-творчих умінь є інструментально-виконавська діяльність, у результаті якої відбувається відпрацювання набутих умінь у реальних умовах, оскільки саме у виконавстві особливо яскраво виражається інтелектуально-творча спрямованість особистості майбутнього педагога.*

*Аналізуючи процес інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, ми дійшли висновку, що взаємозв'язок між предметами інструментально-виконавського циклу (основним, спеціальним, додатковим інструментом, концертмейстерським та оркестровим класом, ансамблем тощо) відсутній. Кожен предмет націлений на відпрацювання своїх вузько специфічних умінь та навичок.*

**Ключові слова:** інтелект, уміння, творчість, інструментально-виконавська підготовка, музична діяльність, мистецтво.

На етапі виникнення інтелектуально-інформаційної цивілізації необхідні нові підходи до формування професійних якостей фахівців. Частка інтелектуальної діяльності, яка щорічно зростає, ставить одним із важливих завдань розвиток інтелектуально-творчих умінь. У цих умовах особливого значення набуває проблема формування інтелектуально-творчих умінь, оскільки вони є основою для засвоєння нових знань, перенесення їх в інші умови та дають можливість підвищити ефективність навчально-виховного процесу. Необхідно зазначити, що останніми роками увага вчених до проблеми інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зростає, але зосереджена вона переважно на окремих аспектах процесу навчання гри на музичних інструментах. Проблема інтелектуальних умінь представлена в дослідженнях Л. С. Виготського, П. Я. Гальперіна, Є. М. Кабанова-Меллер, Н. О. Менчиської, В. Ф. Паламарчук, Т. І. Шамової, І. С. Якиманської та ін. Широкого висвітлення набула проблема творчих умінь у роботах Ю. Б. Алієва, В. Ю. Борева, Д. М. Гілфорда, Л. В. Грекова, Н. В. Кузьміна, В. І. Орлова, Я. О. Поно-